

DE KUNST VAN HET VERBINDEN

Projectweek Academie Minerva
Onder leiding van Bart Lodewijks

INLEIDING

Van 5 tot en met 12 november 2012 vond in de koepelzaal van Academie Minerva een projectweek plaats in het kader van mijn installatie als lector Image in Context. Het Lectoraat Image in Context bestudeert de nieuwe rollen die kunstenaars en ontwerpers ontwikkelen wanneer zij hun werk relateren aan de samenleving.

De studenten van Autonome Beeldende Kunst en Vormgeving die deelnamen aan deze projectweek werkten onder leiding van beeldend kunstenaar Bart Lodewijks aan een expositie met de titel *De Kunsten en Het Politieke*.

Het materiaal dat deze projectweek heeft opgeleverd, is de basis voor het eerste cahier van het lectoraat Image in Context van het kenniscentrum Kunst & Samenleving.

Het cahier bevat de volgende onderdelen:

De grond onder onze voeten

Een reflectie van Bart Lodewijks op de projectweek

Werk en reflecties

Anna Rijkens, Antoinet Pastoor, Marjet Zwaans, Marco Stoelwinder, Ferdi Speelman, Brenda Sariowan, Tobi van Ringen, Doris Laczkò, Roel Hooghiem, Tijmen van Dijk, Iris Leenknecht, Rosemarie Swingle, Irene Sanchez Izquierdo, Francesca Lai, Ruben Jager, Ilse Vos Lean Meinders, Elke Uijtewaar, Gisanne Hendriks, Nynke v/d Bij, Marco Hol, Frank Hopman

Reflecties op de projectweek door enkele deelnemende studenten van Academie Minerva: Anna Rijkens, Doris Laczkò, Iris Leenknecht, Tobi van Ringen, Ilse Vos

Bart Lodewijks en de kunst van het verbinden

De visie van Anke Coumans op de werkwijze van Bart Lodewijks

DE GROND ONDER ONZE VOETEN

Voldaan werp ik een laatste blik op de ravage die jullie hebben aangericht in de eregalerij van de academie. Het verfrommelde snoeppapier en de ingedeukte cola-blikjes die op de vloer liggen, zijn deze week gepromoveerd tot werkkapitaal. Op de centrale lengte-as van de ruimte staan tafels met feestelijke restanten. Het tafelkleed en de gekleurde borden en het strooigoed op de grond is een compositie. Veertig deels opgebrande kaarsen steken uit een half verorberde taart en op de rand van een snijmes is slagroom achtergebleven. De gekleurde punthoedjes en de confetti markeren het einde van de werkweek die samenvalt met de eerste dag van mijn veertigste levensjaar.

Toen jullie vanochtend het lied ‘lang zal hij leven’ inzetten, was ik verast. Tijdens de werkweek probeerde ik me dienstbaar naar jullie op te stellen en opeens stond ik in het centrum van de aandacht. Morgen is pas de afsluitende dag van de werkweek, dan vindt de inaugurale rede van de nieuwe lector plaats. Laten we de tafels niet afdekken, zodat de feestelijke opstelling haar dienst nogmaals kan bewijzen.

Het plaatsen en vervolgens ontsteken van veertig kaarsen op een taart is net zo makkelijk als het uitblazen ervan. Moeilijker is om op het idee te komen een werkweek af te sluiten met een verjaardagsfeest en in mijn geval tijdens het uitblazen van de kaarsen een levenswens te doen. Het is lang geleden dat er voor mij zo’n onverwacht verjaardagsfeest werd georganiseerd. Het tafereel doet mij denken aan James Ensor in wiens schilderijen vrolijkheid en treurnis gelijkenis vertoont.

*

In de aankondiging van de workshop staat: “De studenten worden begeleid in het uitvoeren van een veelvoud aan kleine artistieke interventies in het publieke domein rondom de academie. De interventies zijn lichtvoetige handelingen en verkenningen in een sociaal gebied.

Het idee is om proefondervindelijk te leren interveniëren, vanuit een lokaal gerichte blik en niet te werken vanuit overzicht.”

Jullie kennen vast wel de ongenode gast die rondwaart tijdens bruiloften en uitvaarten. Een ronddolende ziel die geen verdachtmakingen over zich probeert af te roepen, teneinde zijn aanwezigheid zo lang mogelijk te rekken. Hij mengt zich tussen de aanwezigen en heeft geen baat bij de aanwezigheid van publiek. De komst van publiek vergroot het gevaar om ontmaskerd te worden. Wat zou hij ervoor over hebben om toeschouwers te weren? In zijn hoofd speelt zich iets heel anders af dan zijn gedrag doet vermoeden. Gezien door zijn ogen komen bruiloften en uitvaarten met elkaar overeen. Mocht de ongenode gast opstaan en zijn bevindingen uit de doeken doen dan zou dat een kapitaal aan menselijke beweegredenen blootleggen.

Tijdens de werkweek gaat het erom wat jullie ingrepen in gang zetten en tot wat voor neveneffecten dat leidt.

Wat mij opvalt is dat de meesten van jullie in plaats van stiekem, opzichtig deelnemen aan de dynamiek op straat. Niemand treedt in de voetsporen van de ongenode gast.

Gelukkig bespeur ik in de gesprekken die voorafgaan aan de interventies overeenkomsten met het spanningsveld van de ongenode gast. ‘Wat moet ik antwoorden als iemand op straat vraagt waarmee ik bezig bent?’ vraagt een studente. ‘Verklap ik dat ik student aan de kunstacademie ben en een workshop volg?’

Ik ben ervoor om ongemaskerd te werk te gaan en je identiteit te delen als ernaar gevraagd wordt. Deze vijf dagen hebben jullie zintuigen opengestaan om het gewone omgaan tussen mensen op straat en het indrukwekkende potentieel van ogenschijnlijk korte en banale contacten te verzamelen en daarover verslag uit te brengen in de eregalerij.

Waar *Ferdi (samen met Elke)* op een kartonnen bord met merkstift schrijft ‘hulp aangeboden’ en daarmee opzichtig post vat bij de ingang van een kringloopcentrum, trekt Doris zich terug in de hoeken en gaten van openbare ruimtes en noteert al tekenend en schrijvend op grote vellen papier wat zich voor haar neus voltrekt. Ferdi handelt door zich over te geven aan het onbekende en Doris registreert het onvoorspelbare. Beiden keren terug naar de eregalerij met bevindingen die ze niet hadden kunnen bedenken.

C.V.
BART LODEWIJKS

Bart Lodewijks (NL 1972, woont in Gent, België) maakt lineaire tekeningen met schoolbordkrijt in publieke en private ruimtes. Tijdens langdurige werkperiodes in steden als Porto, Lissabon, Willemstad, Gent, Ronse, Genk, Sligo en Rio de Janeiro worden de tekeningen onderdeel van de sociale dynamiek van een plek. Lodewijks schrijft over wat er voorvalt tijdens het tekenen en brengt tekeningen en teksten samen in publicaties.

Selectie publicaties: Essay Mondriaan Fonds, mei 2013; The Flanders Peninsula, Roma publicatie nr. 190, 2012. Unforgettable Neighbourhood, Roma publicatie nr. 140, 2010; Ghent/Lisbon/Porto Drawings, Roma publicatie nr. 91, 2006; Looking for a beautiful place, Roma publicatie nr. 48, 2003 (zie www.romapublications.org)

Langdurige projecten: 2011-2014: The Model, Sligo, Ierland; 2011-2013: FLACC, Genk, België; 2011 en 2013: Capacete, Rio de Janeiro, Brazilië; 2011-2013: TRACK / Zonder Naam

Straat, Gent, België; 2010-2011: Ronse, België; 2007-2010: Moscou Bernadette, S.M.A.K., Gent, België; 2007: Instituto Buena Bista, Curaçao; 2006: Culturgest Porto, Portugal.

Selectie recente groepstentoonstellingen / manifestaties: Festival Canal, Wiels, Brussel, België, 2012; Boon Parade, Aalst België, 2012; Enter festival, Gent, België, 2012; De creatieve stad, Museum Hilversum, NL 2011; Over sporen flesgeesten en andere scheve verschijningen, 1646, Den Haag, NL 2011.

Lodewijks' eerste krijttekening (in 1994) was bestemd voor de koningin van Oranje. Terwijl hij student was aan de kunstacademie in Breda werd het nieuwe gebouw geopend door de koningin. Daags voor haar komst tekende hij voor de entree van de academie een meterlange looper van oranje stoepkrijt. Toen de koningin over het krijt schreed om met een schaar het lint door te knippen, riep hij haar toe: 'Majesteit, u staat bij ons in het krijt!' Gedurende de dag verdween de looper onder de schoenzolen van de bezoekers en werd het krijt uitgelopen door het hele gebouw.

Tijdens de gesprekken valt het begrip 'navigatie'. Benader je een plek rechtstreeks of indirect? Hoe maak je je aanwezigheid kenbaar aan willekeurige voorbijgangers? Hoe moeilijk win je hun vertrouwen en hoe makkelijk verspeel je het weer? In hoeverre stel je je open voor invloeden van buitenaf en wijk je van je pad af? Hoe zorg je ervoor dat je het roer in eigen handen houdt? Is het nodig om verslag op te maken over wat een interventie in beweging zet of nemen de neveneffecten het over van de hoofdzak? Het zijn vragen die jullie al doende beantwoorden en veel minder bijsturing vergen dan ik verwachtte.

Iris besluit staat op de eerste dag al vast: ze wil een muts breien in een woonkamer van een persoon die ze nog niet kent. Maar hoe vind je zo iemand? Plaats je een advertentie als kinderoppas en infiltreer je zo in een woonkamer? Of maak je je vraag kenbaar via Facebook? Benader

BART LODEWIJKS

Favela Santo Amaro drawing, Rio de Janeiro 2011

je vrienden of half bekenden zoals de tandarts of de kassajuf van de buurtwinkel?

Anna wil een pop maken, of een veelvoud daarvan. De poppen gaan dienst doen als vriend. ‘Als allemansvrienden of echte vrienden?’ vraag ik haar. ‘Vriend is een merk, een branding.’ licht ze het onderscheid toe. Ik begrijp niet wat ze bedoelt. De volgende dag komt ze niet opdagen omdat haar (echte) vriend het uitgemaakt heeft. De overgebleven dagen gaat ze aan de slag om de negatieve ervaring te hervullen met positieve energie. Ze onderneemt een verhuizing, maar die strand vroegtijdig. Ze verschanst teddyberen om zich heen, maar de vraag is of deze afdoende bescherming bieden. Uiteindelijk maakt ze een verslag op van haar handelingen.

Rosali verdwijnt uit de eregalerij. Met gaffertape maakt ze een tekening op een muur in een steeg. Terloops laat ik me ontvallen dat de muur van de eregalerij smeekt om betekend te worden. *Rosali* heeft aan een half woord genoeg en vervolgt haar steegjes-tekening op de ongeschonden galeriewand.

Het duo *Tijmen/Gisanne* is toegetreden tot het rijk van de kantinebeheerders. Zij bieden 's ochtends hulp aan en stapelen glazen, borden en plaatsen blikjes frisdrank in een bak met ijs. Het ligt voor de hand om de strakke voorschriften die aan het kantinepersoneel zijn uitgeschreven te doorbreken, maar het verantwoordelijkheidsgevoel voor een goed geoliede kantine groeit met de dag bij de kantinebeheerders in spé. Mijn suggestie om een frats met het personeel uit te halen valt niet in goede aarde. De oprechte betrokkenheid van het hulpvaardige duo leidt tot een eerbetoon aan het kantinepersoneel in de eregalerij.

Ruben komt tot een wonderbaarlijk product. Een afgedankte paraplu verwerkt hij rondom een straatlantaarn waardoor er 'een publieke ruimte met dak' vrijkomt. Ik moet denken aan het kunstenaarsinitiatief 'public space with a roof'. Ik geef hem de opdracht om een didactische uiteenzetting te geven aan een groep mensen over de werking en het potentieel van de lantaarnparaplu. De hergebruikte paraplu werkt enigszins op de lachspieren maar voldoet wel aan alle criteria van een interventie in het publieke domein.

De meeste gesprekken heb ik met de schilder *Marco* gevoerd. De gesprekken zijn aftastend, onaf en geladen met een oeverloos potentieel. Het verbaast me niet dat er geen beeld uit zijn handen verschijnt en dat hij het openbare van de straat schuwt. In zijn woorden vind ik iets imaginairs, maar ben er niet zeker van. Hij geeft in de gesprekken een soort voorstelling van zaken. We bouwen samen iets op en vervolgens bouwt hij het vakkundig af. Het is een doorlopende amusante voorstelling over luchtkastelen en waterspiegelingen. Op een dag draagt hij een pet en krijg ik het gevoel dat daaronder de oplossing zit. Ik wacht totdat hij de pet afzet. Ik vraag het niet aan hem, hij moet het zelf doen.

Francesca introduceert zichzelf: 'I don't like public space'. Toch slaagt ze erin om de hele werkweek te wijden aan iets waarvan ze niet houdt. Schoorvoetend begeeft ze zich richting de straat. Ze keert terug naar de eregalerij met verhalen van bizarre ontmoetingen. Vervolgens des-

tilleert ze haar ervaringen tot een kunstwerk dat ze in een bescheiden hoek van de galerie plaatst. In de white cube past het werk precies. ‘I don’t like corner pieces,’ zeg ik chargerend.

Irene Sanches belt vanuit een telefooncel naar haar ouders in Spanje. Tijdens het gesprek tekent ze kattenbelletjes met een kalkstift op het glas en aluminium van de telefooncel. Ze vertelt dat in haar ouderlijke huis een tekening hangt van een gouden eeuwse Hollandse meester. ‘Ik ben misschien wel geïnteresseerd geraakt in Nederland vanwege die tekening,’ zegt ze. ‘De afbeelding is geen Nederlands tafereel maar een plein in Parijs.’ voegt ze eraan toe. ‘Maar ik geloof niet dat ik in Parijs wil studeren. Het is Groningen geworden.’ Vanuit haar herinnering maakt ze de plein-tekening en hangt deze aan de muur in de galerie. *Brenda en Lean* zetten op straat willekeurige voorbijgangers tegen een muur en meten de lengtes van deze personen op. Een spoor van gekleurd tape geeft als een melodie de variabele maten in het straatbeeld weer. In de eregalerij tekenen ze alle maten van hun medestudenten uit op de muur en op de vloer. Vrijwel alle studenten van Minerva laten hun lengte opmeten en zijn heel even gastdeelnemer van de workshop. Tussen de muur en de vloer ontstaat een nieuwe ruimte die begrensd wordt door de stukjes tape. Opmerkelijk is dat de nieuwe ruimte geschuwd wordt om te betreden.

Tobi en Ilse zetten zwerfafval van de straat om in werkkapitaal. Aan blikjes, prullen en een kartonnen winkelzak worden prominente plekken in de eregalerij toebedeeld. Met een nylondraad wordt een propje papier schijnbaar zwevend in het luchtledige opgehangen. Opmerkelijk is dat de poetsploeg het meerendeel van hun werkstukken op het einde zonder vragen terug degradeert tot rommel. Op elke academie is er een strijd gaande tussen poetsijver en het toebedelen van bezieling aan banale voorwerpen.

De vormgevers *Marco en Frank* brengen gedurende de week de beeldende en geschreven verslaggevingen van de studenten samen in een document. Ze zijn verantwoordelijk voor de posters. Hun bijdrage verloopt vlekkeloos, op één ding na. Op de vijftien grote posters die over het hele gebouw verspreid zijn en waarop de tentoonstelling wordt aangekondigd, is de naam van de academie verkeerd gespeld. Waar de ‘r’ is gebleven, weet niemand. Ik wijt het aan een ontvreemding door een ongenode gast, maar naar deze verdachtmaking wordt nauwelijks geluisterd.

*

Voldaan werp ik een laatste blik op de ravage die jullie hebben aangericht in de eregalerij en knip het licht uit. Een werkweek is te kort om een afscheid te vieren en daarom misstaat het niet om de taart en de limonade voor de inaugurale rede te hergebruiken. Ik verheug me op de rede die morgen gaat plaatsvinden en de feestelijkheden eromheen.

Om alles spik en span te krijgen, haalt de schoonmaakploeg 's avonds de zwabber door de eregalerij. Het stilleven van taart, plastic snijmesen met slagroomranden, wijnflessen, gekleurde hoedjes, cola-blikjes, Francesca's corner piece en waarschijnlijk ook de letter 'r' wordt in grijze komo-vuilniszakken op straat gezet.

Beduusd sta ik de volgende ochtend met jullie op de leeggehaalde expositievloer. Op de beelden die tegen de muur hangen na is werkelijk al ons werkweek-kapitaal opgeruimd. 'Er is ons een poets gebakken.' grinnikt de welbespraakte schilder Marco.

Met de voltallige groep wonen we de inaugurale rede bij. Telkens als het over het politieke gaat, denk ik aan de schoonmaakploeg. De heerser over de grond onder onze voeten.

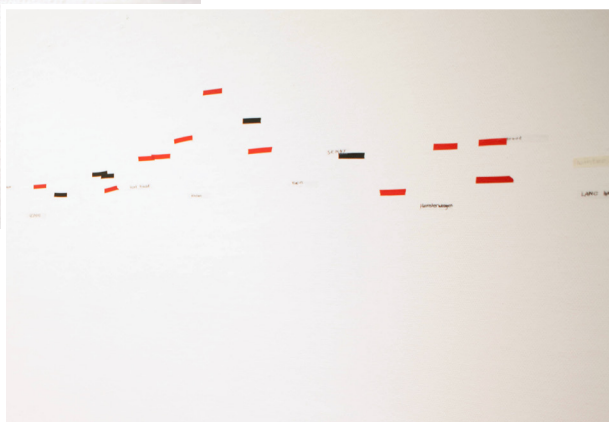
Bart Lodewijks
20 december 2012, Gent

BRENDA SARIOWAN
LEAN MEINDERS

IRENE SANCHEZ IZQUIERDO

VERSLAG PROJECT- WEEK MET BART LODEWIJKS

Ik ben gegrepen door de manier waarop Bart Lodewijks zijn kunst inzet als middel om contact te maken met de lokale mensen waar hij mee werkt, door de manier waarop hij de verhalen van deze mensen verzamelt en door de wijze waarop het kunstwerk hiermee groeit. Het heeft mijn denkwijze over de rol en betekenis van het kunstenaarschap verrijkt. Tevens vind ik zijn materiaal en ondergrondkeuze interessant. Krijt is vergankelijk, daarmee is het kunstwerk tijdelijk van aard. Het tekenen op en in gebouwen brengt een hoop problemen met zich mee; het reliëf is niet zo voorspelbaar als een linnen doek en daarmee is de omgeving zelf ook een grote factor in het bepalen van het eindwerk. En dat is eigenlijk precies wat mij duidelijk is geworden in deze projectweek: kunst in de openbare ruimte vertelt niet zozeer jouw verhaal als kunstenaar, maar het verhaal van de plek en van de mensen die deze plek gebruiken.

De wijze waarop Bart mensen benadert vond ik inspirerend. Hij is persoonlijk, open, geïnteresseerd en oprecht in het contact met mensen. Ik denk dat zijn omgangsmanieren ook van grote belang zijn in zijn kunstenaarschap. Immers laten mensen je niet zomaar op de voorgevel van hun huis tekenen, zoals ze je ook niet zomaar binnen laten tekenen op de muren. Hij creëert een sfeer waarin mensen zich

veilig voelen en zich openstellen voor hem en hem verhalen vertellen over het leven en de geschiedenis van de plek.

In mijn eigen werk reageer ik op het ‘weggooien’ van de traditie van de schilderkunst en de breekbaarheid en vluchtigheid van alle ‘hypes’ uit de maatschappij. Mijn werk gaat over de consumptiemaatschappij, de rol die kunst hierin speelt en dan met name schilderkunst. Alles wordt tegenwoordig ‘geconsumeerd’. De ene hype na de andere wordt opgeworpen en valt even snel uiteen. In de beeldende kunst is de traditie van de schilderkunst niet echt meer van belang. Dit trage medium is niet van deze tijd. Zij kan niet mee in de snelle maatschappij van nu. Dit vind ik zonde, want verf heeft juist speciale eigenschappen die je nergens anders in terug vindt; de huid, het reliëf, het persoonlijke van de kunstenaar, het geduld en de aandacht. Ik denk dat schilderkunst een goed tegenwicht kan bieden aan de snelle maatschappij van nu, dat zij een rustplek kan bieden voor de kijker. Dit heb ik met het werk voor de projectweek echter niet geboden. Ik heb ervoor gekozen eieren te vullen met pigmenten (waarmee ik een soort tempera maakte) om vervolgens de eieren op te gooien en kapot te laten vallen op een groot vel papier.

Het werk bestaat uit een aantal foto's en video's waarin de handelingen te zien zijn van het leegzuigen en opvullen van de eieren en het opgooien en neervallen van de eieren.

PROJECTWEEK MET BART LODEWIJKS

In overleg met Bart kreeg ik een ‘opdracht’ die voortkwam uit mijn fascinatie voor de tijd: ik zou als het ware de tijd bevriezen. Ik heb op meerdere plekken in de stad gezeten met een stuk papier op schoot en ik heb van alles getekend wat ik zag, waarnam, hoorde, ervaren heb en wat associatief door mijn hoofd ging.

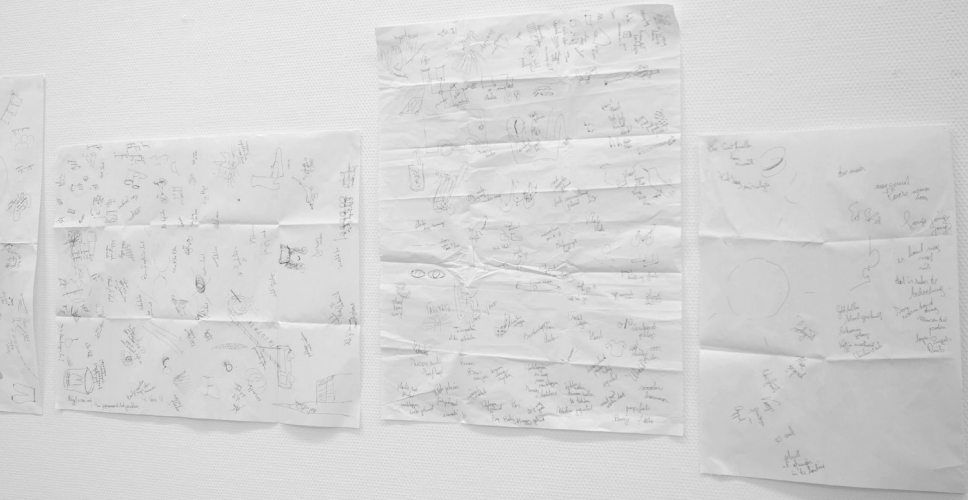
Dit varieerde van schoenen, kapsels, dikke billen, fraaie brillen, muziek, wind, bladeren, boeken, gebouwen, flarden van gesprekken, bomen, rommel op straat, treinen, auto's, fietsen, step's, mensen, kopjes koffie, kleding en nog veel meer van wat er zoal gaande is in Groningen stad. Ik heb dit met veel plezier gedaan, de betekende vellen papier opgehangen in de koepelzaal en ik heb me vervolgens serieus afgevraagd of dit kunst is.

Uiteindelijk kwam ik tot de geruststellende gedachte dat ook dit kunst is. Niet alleen omdat het in de Koepelzaal hing tezamen met andere werken, maar ook vanwege hetgeen ik heb gedaan. Ik heb als het ware aspecten van voorbijgaande dingen in de tijd gevangen/stilgezet door middel van het weergeven (de representatie).

(en het was niet relevant of het mooi getekend was, simpel. Op mijn manier was oké)

DORIS LACZKÒ KASZONYI

IN RUIL VOOR HANDENARBEID

Bart is een typisch romantische kunstenaar. Zijn kijk op de maatschappij heeft hem naar een werkwijze geleid die hem een houding geeft om zich er aan te conformeren. De vergankelijkheid die in onze omgeving altijd aanwezig is, benadrukt hij met zijn krijt. Het staat er en daarna vergaat het. Maar doordat hij de speelse invalshoek heeft om te tekenen op vlaktes waarop ‘erosie’ minder grip heeft, wordt de vergankelijkheid vertraagd. Wat me zeer aanspreekt, is de manier waarop hij in contact komt met mensen die hij niet kent. Hij is in staat ze te betrekken bij zijn project, ondanks alle onbegrip voor datgene wat hij doet. Ik vind het een van de hoofdtaken van de kunstenaar om de gewone mens in aanraking te laten komen met kunst en cultuur, hen iets geven of bij te brengen over kunst. In die zin heeft hij me enorm geïnspireerd. Dat hij er daarnaast in slaagt om in de huizen van de mensen te werken vind ik fenomenaal. Op deze manier kom je zonder enig woord te wisselen zoveel te weten over een huisbezitter. Het huis is de schil die je bescherming geeft, waar je jezelf mag zijn en waar geen verder oordeel in huist behalve je eigen oordeel. Dit maakt mij enorm nieuwsgierig naar de verhalen en naar de clichés die, terwijl hij binnen werkte, voorbij zijn gekomen. Hierdoor ben ik o.a. ook aan mijn eigen project begonnen.

Ik ben bij mensen thuis een muts gaan haken, een muts die ik bij hun persoonlijkheid vind passen. Dit waren mensen die ik niet kende of niet goed kende, dus ik had een objectieve, onbevooroordeelde, blik toen ik bij de mensen thuiskwam. De mutsen zijn op een intuïtieve wijze tot stand gekomen. Ik keek om me heen, en vroeg me af: wat zie ik nou eigenlijk allemaal? De eerste uitwisselingen waren al cruciaal. Iemands houding, zijn manier van bewegen en contact leggen en de openheid gaven al snel de doorslag om te beginnen met het haken van een muts. Vreemde vormen en kleurgebruik werden uitgekozen zonder dat ik me er echt bewust van was. Als ik het op dat moment aan diegene uit zou moeten leggen, dan zou ik daar niet in slagen. Ik zou er geen woorden aan kunnen geven. Pas later kwam het besef en realiseerde ik me waarom ik ervoor had gekozen om het zo te doen. Ik heb de bewoners naderhand kort gefilmd in hun eigen huis. Ik heb er een muziekspel onder gezet met een melancholische naklank. Hiervoor heb ik gekozen omdat ik het een mooie gedachten vind dat ik zo wordt uitgenodigd in iemands leven in ruil voor handenarbeid. In ruil voor de muts mocht ik een kijkje nemen in zijn schil zonder oordelen, in zijn vrijheid als zijnde zijn veilige omgeving waarin hij kan doen en laten wat hij wil zonder bekeken te worden.

Het onderwerp van mijn werk, datgene waar mijn werk voornamelijk over gaat, is het moderne kapitalistische regiem waar we nu in zitten. De angsten en depressieve klachten die nu in grote aantallen voorkomen en elk jaar meer worden, baren mij zorgen. Angst om het onbekende. Waar gaat de economie naar toe en wat zal mijn plaats in de maatschappij dan zijn? Welke houvasten heb je nog als een individu?

Je kan jezelf als individu zo maken en vormgeven als je het zelf wil, maar wat nou als ik mij zelf niet zo kan maken dat ik in de maatschappij pas? Wat als de druk te hoog is? Ondanks de verharding die in de maatschappij is komen kijken, ben ik als buitenstaander toch in huis uitgenodigd om een 'gekke muts' te mogen haken die ik bij diegene z'n persoonlijkheid vind passen. Dit brengt bij mij een melancholisch gevoel. Het vertrouwen is er toch nog genoeg bij de medemens om mij dit te laten doen.

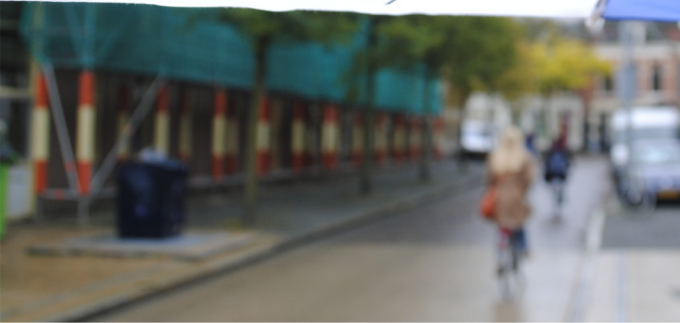
Dit vind ik ook het mooie aan Bart's werk. Hij wint het vertrouwen, door zijn tekeningen, om bij mensen in huis te mogen komen werken en om aanpassingen te brengen aan de omgeving. De verankering geeft het een extra romantische en filosofische lading.

Verder heb ik niet veel met hem kunnen spreken aangezien ik al snel mijn eigen weg vond en ben blijven volgen.

While I was attaching the tape on the walls a lady who delivers the post passed by and told me that it was a nice promise and a good start. She was curious and remembered an American artist who does works with tape on walls. She draws speech bubbles on a wall and then takes photos of people passing by in an angle that it looks like the speech bubbles belong to them and they were thinking with a speech bubble on a wall. When she left she said to me that she is looking forward to see the wall work the next day when she will pass by again.

RUBEN JAGER

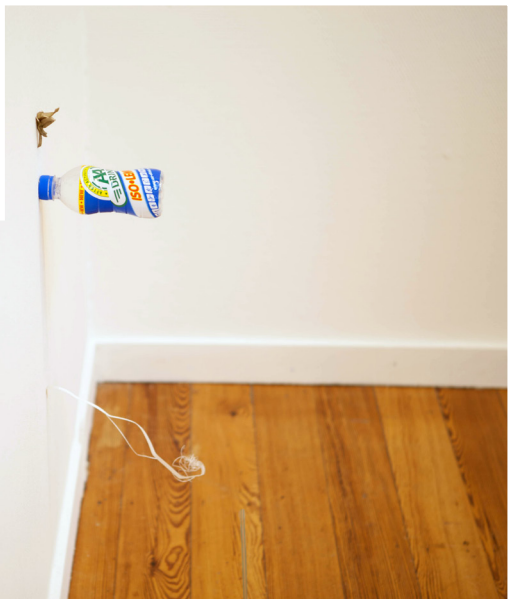

TIJMEN VAN DIJK
GISANNE HENDRIKS

Tobi van Ringen

Ilse Vos

BART LODEWIJKS ALS INSPIRATOR

Tobi van Ringen

Bij de inleiding door Bart Lodewijks werd al gauw duidelijk: humor is belangrijk bij kunst in de publieke ruimte. Daarnaast kan een interventie in de publieke ruimte iets blootleggen wat je in eerste instantie niet ziet. Daarmee werden we de straat op gestuurd.

Wij, Ilse Vos en ik, zijn op zoek gegaan naar onbedoelde interventies. Bij mij kwam het zwervend afval over als een onbedoelde interventie in de publieke ruimte. Door observatie en het schikken en herschikken van dit afval en het daarna te fotograferen hebben we nieuwe beelden gecreëerd. Met de beelden die toen ontstonden, hebben we weer een interventie gepleegd door ze in een expositie in te brengen. Zo zijn we van onbedoelde interventies naar bedoelde interventies gekomen. De herkomst van de beelden was al niet meer te traceren. (zie foto)

Ook zijn we nog met een bal de straat opgegaan. Wat gebeurt er bijvoorbeeld als de bal rolt voor mensen hun voeten, wat gaan ze doen met deze interventie? Er gebeurde maar weinig. Pas als je de bal bewust naar mensen toe schopt en hen letterlijk uitnodigt om terug te schoppen, pas dan doen ze dat.

Het afval heeft bij mij iets in gang gezet: de drang om de schoonheid van afval te zien, een andere manier van kijken te

ontdekken. Dat hoop ik dus ook bij de beschouwer in gang te zetten. Maar wel in het klein. Ik wil geen sociale hupsakee in gang zetten.

Maar je zou kunnen zeggen, als aanvulling op de discussie over de nieuwe rollen in de kunst, ik vond het bijzonder leuk om met mensen van de grafische vormgeving samen te werken. Ik heb met Ilse Vos een bijzonder vruchtbare week gehad. Ik vond het een aanvulling op mijn eigen ontwikkeling als kunstenaar om met mensen samen te werken die niet in het autonome circuit zitten en daardoor met een ander blik kijken. Dat was juist verfrissend. Daarnaast is de inspirerende rol van Bart Lodewijks van invloed geweest op de uitkomst van deze projectweek. Ook een interventie?

Ilse Vos

Samen met Tobi van Ringen ben ik naar buiten gegaan, op zoek naar de onbedoelde interventie. Zelf kom ik van de opleiding Illustratie en ik vond het dan ook een zeer inspirerende ervaring om samen te werken met een autonome student. Tobi had al een idee als basis, gaande de week hebben we dit steeds verder uitgebreid, zoals in het verhaal van Tobi ook al beschreven staat. We hadden beide toch wel een verschillende kijk op dingen, wat het project steeds wel naar onverwachte dingen leidde. Ook heeft deze week me op ideeën gebracht waar ik eerst niet op zou zijn gekomen. Het heeft mij bijvoorbeeld een heel ander beeld gegeven van afval. Je kunt hier echt prachtige foto's van maken.

Bart vond ik ook een inspirerende begeleider. Hij was er de hele week voor iedereen en stond open voor zowel de autonome als de communicatieve kant. En ik denk dat de meeste projecten uit deze week ook wel goed aansloten op zijn werk en visie.

BART LODEWIJKS EN DE KUNST VAN HET VERBINDEN

Er zijn verschillende manieren om kunstenaars te onderscheiden.

Kunstenaars die een dialoog met het publiek aangaan en kunstenaars die dat uit de weg gaan. Kunstenaars die in die dialoog zo hard schreeuwen dat je maar liever je mond houdt en kunstenaars die zo zacht fluisteren dat je je naar hen toe beweegt en hen vraagt wat ze net zeiden.

Kunstenaars die de wereld wantrouwen en onderliggende complotten ontmaskeren, en kunstenaars die hun geloof in de wereld nog niet verloren zijn en die het mooie in de wereld zichtbaar maken.

Kunstenaars die het liefst veilig in hun atelier blijven en kunstenaars die op avontuurlijke wijze het contact met de buitenwereld zoeken. (En kunstenaars die op avontuurlijke wijze in hun atelier verblijven en kunstenaars die op veilige wijze in contact treden)

Kunstenaars die rustig en ongestoord hun beelden willen maken en die klaar zijn wanneer hun kunstwerk klaar is, en kunstenaars die juist voorbij het kunstwerk denken omdat ze vooral interesse hebben in wat ze veroorzaken bij de mensen tot wie hun kunsten zich richten.

Maar het belangrijkste onderscheid wanneer ik nadenk over Bart Lodewijks als kunstenaar is het onderscheid tussen kunstenaars die van mensen houden, en kunstenaars die van instituties houden en van mensen die instituties vertegenwoordigen.

Bart Lodewijks houdt meer van mensen dan van instituties en wanneer hij mensen ontmoet die instituties vertegenwoordigen, brengt hij het contact terug naar de menselijke maat en naar de gelijkwaardigheid. Want voor Bart is geen mens beter dan de ander. De burgemeester is, net als Bart zelf, een mens die zijn best doet voor de gemeenschap. En dat geldt ook voor de eigenaar van de winkel, de barman en de buurvrouw. Hij is geïnteresseerd in iedereen en met allen spreekt hij op dezelfde wijze. Ik ken geen kunstenaar wiens kunstenaarschap zo direct verbonden is met zijn persoonlijkheid.

In de week waarin ik met Bart heb gewerkt op Academie Minerva heb ik gezien hoe hij de studenten voor zich innam. Zozeer zelfs dat ze op

de laatste dag, bij wijze van opening van de tentoonstelling, een verjaardagsfeest voor de net veertig geworden Bart organiseerden. Midden in de expositieruimte was een lange tafel gezet, er waren taarten gebakken en er hingen slingers. We hebben voor hem gezongen en daarna met elkaar aan diezelfde tafel met elkaar gesproken over kunst. De studenten hadden hem goed begrepen. Een van de studenten, Doris Laczkó, schrijft over hem:

“In mijn beleving gaat Bart heel bescheiden te werk, met een omweg komt hij hij daar waar zijn doel is. Zo benadert hij in zijn werk, met strepen en krijt, ook de mensen in hun eigen omgeving, met respect en wat terughoudend / niet overdonderend. (...) Ik geloof dat dit me zeer aanspreekt, hoe ook het kleine groots kan zijn en het gewone ook bijzonder, in mijn beleving draagt hij dat ook uit. Het bijzonder knappe vind ik dat hij gewone dingen weet te vertalen naar het domein van ‘de kunsten’.”

Omdat gelijkwaardigheid voor Bart Lodewijks de basis is, is zijn rol als kunstenaar een horizontaal verbindende. Hij verbindt de villa met het arbeidershuisje. Hij verbindt verhalen aan plekken, verhalen aan mensen, mensen aan mensen. En zo ontstaat er in een buurt (maar ook in een groep studenten) een netwerk van verbindingen. Waarom slaagt hij er in deze verbindingen te leggen? Dat heeft niet alleen met zijn uitgangspunt van gelijkwaardigheid te maken, maar ook met iets anders: met zijn gevoel voor het moment. Zijn engagement betreft datgene dat nu plaatsvindt. Hij laat je voelen dat je op ieder gewenst moment stop mag zeggen. Juist dat niet dwingende, dat altijd tijdelijke maakt dat hij langzaam op mag rukken. Doris Laczkó noemt dat zijn terughoudendheid. Hij overdondert niet, schrijft ze. Hij eist niets op, hij accepteert dat alles ieder moment kan veranderen. De tijdelijkheid van de krijttekening, tekent zijn persoonlijkheid. Hij is aanwezig in de ruimte zoals een krijttekening op de straten. Je weet dat hij ieder moment weer kan verdwijnen en dat de verbindingen die hij heeft aangebracht dan achter blijven. Ook al heeft de regen het weggevaagd, wat heeft plaatsgevonden, heeft voor altijd plaatsgevonden. Wat is verbonden, is verbonden. Geen enkele gebeurtenis kan ongedaan worden gemaakt, zelfs niet als de regen alle sporen wegspoelt.

Kunstenaars zien schoonheid en betekenis waar jij, gewone sterveling, die niet ziet. En daarom kan een kunstenaar ons leren kijken naar datgene dat niet recht in ons blikveld wordt geplaatst. Zo kijkt Bart naar

de mensen om hem heen. Hij kijkt voorbij de clichés en de voor de hand liggende sociale ordeningen. Hij kijkt naar de details die ons als mens uniek maken. Hij kijkt vanuit een open houding, benieuwd wat er gaat gebeuren en benieuwd wat dat van hem gaat vragen. Hij laat gebeuren, schept ruimte opdat er iets kan gebeuren. En dan reageert hij, altijd open en onderzoekend, nooit defensief. En zijn reacties zijn z'n interventies. En met die interventies laat hij ons kijken. Doordat hij een krijttekening plaatst, vraagt hij onze aandacht voor plekken in de buurt. En wat ik vooral zo bijzonder vindt: hij verfraait niet maar hij zorgt dat er aandacht komt. Hij maakt niet iets mooi wat hij niet mooi vindt maar hij plaats een accent op datgene dat niet gezien wordt, omdat het een soort schoonheid heeft die ons niet wordt bijgebracht en waar we aan voorbij kijken.

We zien dit in zijn werk in de wijk Ronse, waar onlangs nog een prachtige publicatie over verschenen is met de titel *Het schiereiland van Vlaanderen. Krijttekeningen in de wijk Prinskouter in Ronse*, Roma Publicaties 2012.

Ik denk dat Ronse en speciaal de wijk Prinskouter blij is met Bart Lodewijks. Hun wijk, hun Spinsterstraat waren zijn canvas. En ik denk dat iedere buurt wel een tijdje Bart Lodewijks als bezoeker in zijn midden wil hebben. Hij laat een buurt van zichzelf houden. Hij laat oplichten wat van waarde is. En hij brengt verbindingen aan, tussen huizen en gebouwen, tussen de mensen, en tussen hem en de straat.

En zo voorzichtig als hij een buurt betreedt, zo voorzichtig verlaat hij de buurt weer. Eerst is hij zelf weg en dan verdwijnen zijn krijttekeningen. Wat echter niet verdwijnt, zijn de verhalen die de bewoners elkaar kunnen blijven vertellen. En al die zaken die in zijn ogen zijn opgelicht, zijn opgetekend in het boek, zijn ode aan de wijk Prinskouter in Ronse.

Op dezelfde wijze kwam Bart Minerva binnen en werkte hij een week met de studenten op de wijze zoals hij werkt met de mensen uit een buurt, verbindend, voorzichtig interveniërend, met groot gevoel voor het moment. En net als in zijn werk in de buurt, verzamelde hij in zijn werken met de studenten verhalen. In dit eerste cahier van het lectoraat *Image in Context* staan zowel de verhalen van Bart als de verhalen van de studenten over een week waarin zij kennis maakten met de kunst van het verbinden.

KENNISCENTRUM KUNST & SAMENLEVING

Het lectoraat Image in Context maakt deel uit van het kenniscentrum Kunst & Samenleving. In het kenniscentrum Kunst & Samenleving bundelen de School of Performing Arts (Prins Claus Conservatorium en Dansacademie Lucia Marthas) en de Academie voor Beeldende Kunst, Vormgeving en Popcultuur MINERVA van de Hanzehogeschool Groningen hun praktijkgericht onderzoek. De lectoraten in het kenniscentrum doen onderzoek naar innovatie in de kunsten in samenhang met veranderingen in de samenleving. Doel is om kunstenaars, vormgevers en musici optimaal toe te rusten voor hun creatieve en innovatieve rol in de samenleving. De resultaten van het onderzoek vloeien terug naar zowel de beroepspraktijk als naar de kunstvakopleidingen.

LECTORATEN

Lifelong Learning in Music

Lector: Dr. Rineke Smilde (leading lector)

Associate lector: Drs. Evert Bisschop Boele

Popular Culture, Sustainability & Innovation

Lector: Dr. Anne Nigten

Image in Context

Lector: Dr. Anke Coumans

